

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. vasario 2 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Andžej Maciejewski, Algirdo Taminsko (pranešėjas) ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės Lietuvos evangelikų reformatų konsistorijos kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 18 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės Lietuvos evangelikų reformatų konsistorijos ieškinį atsakovui A. K. (jo teisių perėmėjai atsakovai V. K., Z. K., L. K. ir V. K.) dėl žalos atlyginimo, trečiasis asmuo Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia – sinodas.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių asmens teisę į teisingą teismą (teisę būti išklausytam) ir draudimą priimti teismo siurprizinį sprendimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė Lietuvos evangelikų reformatų konsistorija (toliau – ir Konsistorija) (buvęs pavadinimas – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegija) prašė priteisti iš jos buvusio vadovo (viceprezidento) atsakovo A. K. (jam mirus, jo teises perėmė atsakovai V. K., Z. K., L. K. ir V. K.) 57 924 Eur žalos atlyginimo ir procesines palūkanas.
3. Ieškovė nurodė, kad 2011 m. vasario 18 d. pirkimo–pardavimo sutartimi atsakovas, atstovaudamas ieškovei, perleido jai nuosavybės teise priklausančią butą, esantį *duomenys neskelbtini* už 600 000 Lt (173 772 Eur). Dalį buto kainos –200 000 Lt (57 924 Eur) – pirkėjas grynaisiais pinigais perdavė atsakovui prieš sudarant sutartį, o kitą dalį sumokėjo sutartyje nustatyta tvarka. Ieškovės teigimu, atsakovas gautų iš pirkėjo pinigų neįtraukė į ieškovės buhalterinę apskaitą, neįnešė jų į ieškovės kasą ir nepanaudojo ieškovės interesais, bet pasisavino, taip padarė ieškovei 57 924 Eur žalos.
4. Atsakovas įrodinėjo, kad gautus pinigus įnešė į ieškovės kasą, vėliau juos perdavė ieškovės steigiamojo Evangelikų reformatų labdaros ir paramos fondo (toliau – ir Fondas) būsimam vadovui J. S., o šis šias lėšas panaudojo religinės bendruomenės interesais – Vilniuje esančios bažnyčios pastato remontui, Panevėžio parapijos maldos salei nuomoti ir kitoms reikmėms. Pinigų perdavimo faktą patvirtina J. S. padarytas įrašas 2011 m. sausio 20 d. ieškovės, atstovaujamos atsakovo, ir J. S. sudarytoje sutartyje.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimų esmė

5. Vilniaus apygardos teismas 2016 m. liepos 5 d. sprendimu ieškinį patenkino: priteisė iš atsakovo ieškovei 57 924 Eur žalos atlyginimo ir procesines palūkanas.
6. Teismas nurodė, kad atsakovo argumentus dėl 57 924 Eur įnešimo į ieškovės kasą ir vėliau jų perdavimo Evangelikų reformatų labdaros ir paramos fondui paneigia byloje pateikta Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Vilniaus apygardos valdybos Ūkinės finansinės veiklos tyrimo skyriaus 2012 m. gruodžio 19 d. specialisto išvada Nr. 5-1/157 (toliau – FNNT specialisto išvada) dėl ieškovės Konsistorijos ir Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios ūkinės finansinės veiklos. Šioje išvadoje nurodyta, kad: 1) pagal ieškovės 2011 m. vasario 20 d. išrašytą kasos pajamų orderio kvitą Nr. 2011/01 į Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios kasą iš pirkėjo R. K. priimta 200 000 Lt kaip avansas už perkamą butą; 2) Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios kasos knygoje 2011 m. vasario 20 d. įrašyta tik 20 000 Lt pajamų suma, t. y. 180 000 Lt mažesnė, nei nurodyta kasos pajamų orderyje. Teismo vertinimu, FNNT specialisto išvada patvirtina, kad atsakovas gautų iš pirkėjo pinigų neįtraukė į ieškovės buhalterinę apskaitą ir neįnešė jų į ieškovės kasą. Teismas pažymėjo, kad atsakovas neįrodė ir neįrodinėjo, kokių pagrindu 20 000 Lt suma buvo apskaityta kito juridinio asmens (Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios) kasoje.
7. Teismas laikė deklaratyviais atsakovo argumentus, kad tinkamą 57 924 Eur sumos apskaitymą ieškovės buhalterinėje apskaitoje patvirtinantys dokumentai buvo pavogti, paimti ieškovės ir (ar) Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos. Teismas pažymėjo, kad, nagrinėjant bylą daugiau kaip trejus metus, atsakovas nepateikė jokių įrodymų, jog ėmėsi kokių nors veiksmų siekdamas gauti prarastus dokumentus, pagrindžiančius tinkamą lėšų apskaitymą, be to, šiuo klausimu nuolat keitė savo poziciją – iš pradžių teigė, kad lėšos iš karto buvo perduotos Evangelikų reformatų labdaros ir paramos fondo vadovui ir apskaitytos Fondo kasoje; vėliau – kad lėšos buvo apskaitytos ieškovės kasoje ir po to perduotos Fondui; galiausiai – kad jos buvo įneštos į trečiojo asmens Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios – Sinodo kasą. Teismo vertinimu, šių teiginių atsakovas nepagrindė, taip pat neįrodė, kad 57 924 Eur suma buvo panaudota ieškovės ir (ar) visos religinės bendruomenės interesais.
8. Teismas nusprendė, kad byloje įrodytos visos sąlygos taikyti atsakovui, kaip buvusiam ieškovės vadovui, civilinę atsakomybę. Teismas nurodė, kad atsakovas atliko neteisėtus veiksmus, nes gautų iš pirkėjo pinigų už ieškovei priklausančio buto pardavimą neįtraukė į ieškovės buhalterinę apskaitą ir neįnešė jų į ieškovės kasą; dėl šių jo neteisėtų veiksmų ieškovė patyrė 57 924 Eur žalos; yra akivaizdus priežastinis ryšys tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir ieškovės patirtos žalos, nes jei atsakovas būtų tinkamai atlikęs savo pareigas

(apskaitęs lėšas ir įnešęs jas į ieškovės kasą), ieškovė nebūtų patyrusi žalos; atsakovas nepaneigė savo kaltės prezumpcijos.

9. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovų V. K., Z. K., L. K. ir V. K. apeliacinį skundą, 2021 m. vasario 18 d. sprendimu panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir ieškinį atmetė.
10. Apeliacinės instancijos teismas 2021 m. sausio 5 d. nutartimi buvo atidėjęs bylos nagrinėjimą, pasiūlydamas šalims pateikti naujus įrodymus, susijusius su Evangelikų reformatų labdaros ir paramos fondo steigimu ir ginčo lėšų jam perdavimu. Apeliacinės instancijos teismas 2021 m. sausio 19 d. nutartimi priėmė dalį šalių pateiktų naujų įrodymų, tarp jų atsakovo V. K. (atsakovo A. K. teisių perėmėjo) pateiktas Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo Nr. 1 kopiją ir šio posėdžio protokolo išrašo kopiją.
11. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad ieškovės buvo pirkėjas perdavė atsakovui 200 000 Lt (57 924 Eur) avanso grynaisiais pinigais, o atsakovas, atstovaudamas ieškovei, pasirašė su pirkėju 2011 m. sausio 20 d. buto pardavimo preliminarįjį sutartį ir 2011 m. vasario 18 d. buto pirkimo–pardavimo sutartį, kuriose nurodyta, kad ieškovė gavo iš pirkėjo avansinę kainos dalį – 200 000 Lt (57 924 Eur).
12. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad byloje nenustatytos aplinkybės, kurios pagrįstų atsakovo sąmoningą siekį (tikslą) neteisėtai pasisavinti 200 000 Lt (57 924 Eur) sumą. Nėra duomenų, kad, pinigus perdavus atsakovui, būtų padidėjęs jo turtas. Byloje esantys duomenys nesuformuoja įsitikinimo, kad atsakovas būtų išreikšęs valią ir įgyvendinęs ketinimą šiuos pinigus įsigyti sau (savo asmeniniams poreikiams tenkinti) ar, veikdamas tyčia, juos iššvaistyti. Priešingai, byloje esantys rašytiniai įrodymai ir atsakovo paaiškinimai suponuoja didesnę tikimybę, jog jis norėjo, kad gauti pinigai būtų panaudoti religinės bendruomenės naudai ir jos interesais (bažnyčios remontui, ieškovei suteiktoms teisinėms paslaugoms atlyginti ir kt.). Apeliacinės instancijos teismas padarė labiau tikėtiną išvadą, kad atsakovo veiksmų perduodant pinigus ieškovės steigiamo Evangelikų reformatų labdaros ir paramos fondo būsimam vadovui tam, kad šie būtų panaudoti religinės bendruomenės naudai ir interesais, negalima kvalifikuoti kaip neteisėtų.
13. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad iš atsakovo V. K. pateiktų naujų rašytinių įrodymų matyti, jog Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegija (ankstesnis ieškovės pavadinimas) 2011 m. vasario 26 d. vykusiam posėdyje vienbalsiai pritarė, kad ieškovei nuosavybės teise priklausantis butas būtų parduotas už 600 000 Lt (173 772 Eur), o gautos lėšos perduotos Evangelikų reformatų labdaros ir paramos fondui; posėdžio protokole nurodyta, kad Fondas iš gautų lėšų besąlygiškai ir neatlygintinai įsipareigoja atlikti Vilniaus bažnyčios, esančios Pylimo g. 18, pastato remontą (renovaciją, šildymo ir garso sistemos įrengimą) ir padengti visas išlaidas, susijusias su teismo procesais, kuriuose dalyvauja ieškovė ar dalyvaus kaip proceso šalis, taip pat teikti ieškovei paramą po 25 000 Lt kiekvieną mėnesį. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, šie Fondo įsipareigojimai iš esmės atitinka būsimo jo vadovo J. S. įsipareigojimus, nustatytus ieškovės su juo 2011 m. sausio 20 d. sudarytoje sutartyje, kurioje J. S. padarė įrašą, kad jis iš atsakovo gavo 200 000 Lt. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, jog po buto pardavimo ieškovė pritarė tam, kad 57 924 Eur suma būtų perduota Evangelikų reformatų labdaros ir paramos fondui, konstatavo, jog byloje nenustatyti atsakovo neteisėti veiksmai, todėl jam negali būti taikoma civilinė atsakomybė.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

14. Kasaciniu skundu ieškovė Lietuvos evangelikų reformatų konsistorija prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 14.1. Apeliacinės instancijos teismas nesudarė ieškovei galimybės susipažinti su nauju įrodymu ir suformuluoti bei išreikšti savo poziciją byloje, nors privalejo tai padaryti. Taip apeliacinės instancijos teismas pažeidė rungimosi principą (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 12 straipsnis), suvaržė ieškovės procesinę teisę teikti paaiškinimus bylos klausimais ([CPK 42 straipsnio](#) 1 dalis), taip pat paaiškinimus dėl rašytinių įrodymų ([CPK 200 straipsnio](#) 3 dalis). Teismui manant (ir nustatius tai pagrindžiančias aplinkybes), kad naujų įrodymų pateikimas yra pagrįstas ir naujus įrodymus galima priimti, užtikrinant proceso ekonomiško ir koncentruotumo principų laikymąsi ([CPK 74 straipsnis](#)), byloje dalyvaujantiems asmenims būtina suteikti pakankamai laiko susipažinti su naujais įrodymais ir išdėstyti savo nuomonę. Naujų įrodymų priėmimas apeliacinės instancijos teisme, kitai ginčo šaliai nesuteikiant teisės su jais susipažinti bei pateikti savo poziciją, nekoreliuoja ir su Žmogaus teisių bei pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnyje įtvirtinta teise būti išklausytam. Tik susipažinus su apeliacinės instancijos teismo sprendimu, ieškovei tapo žinoma, kad prieš pat numatytą 2021 m. sausio 19 d. teismo posėdį rašytinio proceso tvarka (po kurio sprendimo priėmimas ir paskelbimas buvo atidėtas 2021 m. vasario 18 d.) atsakovas V. K. (atsakovo teisių perėmėjas) 2021 m. sausio 14 d. pateikė apeliacinės instancijos teismui naują įrodymą – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos narių ir narių kandidatų 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopiją. Apeliacinės instancijos teismas priėmė šį įrodymą ir, nusprendęs panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą bei atmesti ieškinį, faktiškai savo sprendimą grindė šiuo nauju įrodymu. Tuo tarpu ieškovei net nebuvo žinomas šio tariamai vykusio 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo turinys, o ir šio dokumento kopija nebuvo teikiama jai susipažinti.
  - 14.2. Apeliacinės instancijos teismo priimtas naujas įrodymas – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos narių ir narių kandidatų 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopija – turėjo esminę reikšmę priimant sprendimą, nes juo grindžiama didelė dalis aplinkybių, kuriomis remdamasis apeliacinės instancijos teismas atmetė ieškinio argumentus ir paneigė pirmosios instancijos teismo nustatytas aplinkybes, susijusias su atsakovo veiksmų neteisėtumo vertinimu. Ieškovės nuomone, tokio naujo 2011 m. laikotarpio įrodymo (jo kopijos) atsiradimas nagrinėjamoje byloje 2021 m. jau savaime kelia abejonių dėl jo autentiškumo ir galimo jo surašymo atgaline data, pagal poreikį pritaikant dokumentą prie aplinkybių. Be to, joks Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos posėdis 2011 m. vasario 26 d. nevyko, o naujame įrodyme nurodyti asmenys niekada nebuvo registruoti kaip juridinio asmens kolegialaus valdymo organo nariai.
  - 14.3. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisykles bei šiuo klausimu nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, nes neįvertino įrodymų visumos, sprendimą grindė prielaidomis ir įrodymais, kurie nepatvirtina byloje nustatytų aplinkybių. Teismas neanalizavo atsakovo veiksmų (ne)teisėtumo konkrečių bylų aplinkybių kontekste, bet vadovavosi prielaidomis, kad gautas iš pirkėjo lėšas atsakovas neva perdavė būsimam Fondo vadovui, o šis lėšas panaudojo religinės bendruomenės naudai. Byloje nėra jokių šias aplinkybes pagrindžiančių įrodymų. Ieškovės vertinimu, be atsakovo A. Kvedaravičiaus paaiškinimų ir jam palankių liudytojų parodymų, kurie negali būti laikomi patikimais įrodymais, byloje nėra jokių objektyvių duomenų, kad jo gauti iš buto pirkėjo pinigai buvo perduoti ieškovei ir panaudoti jos ir (ar) visos religinės bendruomenės interesais.
  - 14.4. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė juridinio asmens vadovo civilinę atsakomybę reglamentuojančius Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87, 6.246–6.249, 6.251 straipsnius. Ieškovės nuomone, atsakovas atliko neteisėtus veiksmus, nes gautų iš pirkėjo pinigų neįtraukė į ieškovės buhalterinę apskaitą, neinėšė jų į ieškovės kasą ar banko sąskaitą, taip pat nepanaudojo jų ieškovės ir (ar) visos religinės bendruomenės interesais. Būtent dėl atsakovo neteisėtų veiksmų, bet ne dėl Fondo vadovo ar kito trečiojo asmens, ieškovė neteko šių lėšų ir dėl to patyrė žalos. Šiuo atveju egzistuoja akivaizdus priežastinis ryšys tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir ieškovei bei visai religinei bendruomenei padarytos žalos.
  - 14.5. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė pareigą tinkamai motyvuoti sprendimą, nes neatsakė į esminius bylos faktinius ir teisinius aspektus, nenurodė motyvų, kodėl nesutinka su pirmosios instancijos teismo sprendimo išvadomis. Ieškovės nuomone, pirmosios instancijos teismo sprendimas išsamiai motyvuotas, jame aptarti visi pagrindiniai šalių argumentai ir atsikirtimai į juos bei byloje esantys

rašytiniai įrodymai. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismo sprendimo motyvai realiai surašyti trijuose punktuose (42–44 punktai), iš kurių 44 punktas skirtas atsakovų pateiktam naujam įrodymui aptarti, nemotyvuotai padarant išvadą, kad pagal byloje esančius įrodymus nėra pakankamo pagrindo konstatuoti atsakovo veiksmų neteisėtumą.

15. Atsakovai V. K., Z. K., L. K. ir V. K. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir palikti galioti apeliacinės instancijos teismo sprendimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
  - 15.1. Atsakovų vertinimu, apeliacinės instancijos teismas išsamiai išnaginėjo bylą ir ištyrė visus įrodymus, tinkamai taikė proceso ir materialiosios teisės normas bei nenukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, dėl to padarė pagrįstą išvadą, kad nėra pagrindo konstatuoti atsakovo neteisėtus veiksmus. Atsakovų nuomone, byloje esantys rašytiniai įrodymai, liudytojų parodymai, kitų teismų sprendimai neabejotinai patvirtina, kad atsakovas buvo rūpestingas ir sąžiningas religinės bendruomenės vadovas, gautus iš pirkėjo pinigus perdavė Fondo vadovui, o šis juos panaudojo išimtinai religinės bendruomenės naudai (buvo suremontuotas bažnyčios pastatas, Panevėžio parapijai išnuomota maldos salė, nupirktos kėdės ir kt.).
  - 15.2. Nepagrįsti ieškovės kasacinio skundo argumentai, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė jos teisę būti išklausytai. Apeliacinės instancijos teismui pateikti nauji įrodymai – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopija ir jį lydintys dokumentai – buvo ieškovei žinomi iš baudžiamosios, administracinės ir kitų civilinių bylų. Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolas buvo ištirtas kitose bylose, kuriose ji dalyvavo kaip proceso šalis (baudžiamojoje byloje Nr. 1-51-935/2019, Panevėžio apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. 2A-124-278/2018](#), Panevėžio apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. 2-2601-500/2018 ir kt.).
16. Trečiasis asmuo Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčia – sinodas pateikė pareiškimą dėl prisidėjimo prie ieškovės kasacinio skundo, prašo kasacinį skundą tenkinti.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl asmens teisės būti išklausytam ir teismo siurprizinio sprendimo

17. Ieškovė kasaciniame skunde nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas, priimdamas atsakovo V. K. šiam teismui pateiktą naują įrodymą – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos narių ir narių kandidatų 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopiją, kuriuo faktiškai grindė sprendimą panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir atmesti ieškinį, ir nesuteikdamas ieškovei galimybės su šiuo įrodymu susipažinti ir pateikti dėl jo savo argumentus, pažeidė rungimosi principą ([CPK 12 straipsnis](#)), suvaržė ieškovės procesinę teisę teikti paaiškinimus bylos klausimais ([CPK 42 straipsnio](#) 1 dalis), paaiškinimus dėl rašytinių įrodymų ([CPK 200 straipsnio](#) 3 dalis), taip pat pažeidė jos teisę būti išklausytai (Konvencijos 6 straipsnis).
18. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad civiliniame procese vyraujantis rungimosi principas ([CPK 12 straipsnis](#)) suteikia teisę (kartu – procesinę pareigą) šalims įrodinėti aplinkybes, kuriomis jos remiasi kaip savo reikalavimų ar atskirtimų pagrindu, taip pat teikti įrodymus, paneigiančius kitos šalies įrodinėjamas aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-28-701/2020](#), 59 punktas).
19. Pagal [CPK 17](#) straipsnį šalių procesinės teisės yra lygios. Šalių procesinio lygiateisiskumo principo turinį sudaro šie esminiai aspektai: teismas negali priimti sprendimo neįsklausęs abiejų šalių ir abiem pusėms turi būti garantuojamos vienodos tiesos įrodinėjimo priemonės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222-611/2021, 24 punktas).
20. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) yra nurodęs, kad proceso šalių lygybės principas, esantis sudėtine platesnės teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos dalimi, reikalauja, jog kiekviena šalis turėtų prieinamą galimybę pristatyti savo bylą tokiu būdu, kuris nepastatytų jos į žymiai nepalankesnę padėtį, palyginus su oponentu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. birželio 7 d. sprendimo byloje *Kress prieš Prancūziją*, petijcijos Nr. 39594/98, par. 72). Taigi siekiant užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, įtvirtintą Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, būtina šalims suteikti galimybę pasisakyti dėl pateiktų argumentų (žr., pvz., EŽTT 2008 m. lapkričio 25 d. sprendimo *Svenčionienė prieš Lietuvą*, petijcijos Nr. 37259/04, par. 24; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 27 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-193/2010](#)).
21. Iš nagrinėjamos bylos medžiagos matyti, kad apeliacinės instancijos teismas 2021 m. sausio 5 d. nutartimi atidėjo bylos nagrinėjimą, bylą paskyrė nagrinėti teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka 2021 m. sausio 19 d., pasiūlė šalims iki 2021 m. sausio 14 d. pateikti naujus įrodymus, susijusius su Evangelikų reformatų labdaros ir paramos fondo steigimu ir ginčo lėšų jam perdavimu. Atsakovas V. K. (atsakovo A. K. teisių perėmėjas) 2021 m. sausio 14 d. pateikė apeliacinės instancijos teismui naujus įrodymus ir prašė juos priimti. 2021 m. sausio 19 d. teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka apeliacinės instancijos teismas nutartimi priėmė dalį atsakovo pateiktų naujų įrodymų – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo Nr. 1 kopiją ir šio posėdžio protokolo išrašo kopiją, taip pat priėmė dalį ieškovės pateiktų naujų įrodymų ir nutarė sprendimą dėl ginčo esmės priimti ir paskelbti 2021 m. vasario 18 d. Apeliacinės instancijos teismo 2021 m. sausio 19 d. nutartis šalims nebuvo išsiųsta ir nebuvo nustatytas terminas šalims susipažinti su kitos šalies teiktais ir teismo priimtais naujais įrodymais. 2021 m. vasario 18 d. sprendimu apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir atmetė ieškinį, remdamasis, *inter alia* (be kita ko), Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos narių ir narių kandidatų 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopija, galimybė su kuria susipažinti ir pateikti dėl jos savo argumentus ieškovei nagrinėjamoje byloje nebuvo sudaryta.
22. Teisėjų kolegijos vertinimu, pirmiau nurodytos aplinkybės leidžia priėti prie išvados, kad nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme buvo pažeistas rungtyniškumo principas, ieškovės teisė į teisingą teismo procesą (teisė būti išklausytai) ir priimtas ieškovei siurprizinis sprendimas.
23. Teisėjų kolegija nesutinka su atsiliepime į kasacinį skundą pateiktais argumentais, jog apeliacinės instancijos teismas nepažeidė ieškovės teisės būti išklausytai, kadangi šiam teismui pateikti nauji įrodymai – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopija ir jį lydintys dokumentai – buvo ieškovei žinomi iš baudžiamosios, administracinės ir kitų civilinių bylų, kuriose ji dalyvavo kaip proceso šalis ir kuriose šie įrodymai buvo ištirti.
24. Teisėjų kolegija pažymi, kad tai, jog minėtas įrodymas, tikėtina, buvo kitose bylose, kuriose ieškovė dalyvavo kaip proceso šalis ir kuriose šis įrodymas buvo ištirtas, negali būti vertinama, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas nepažeidė ieškovės teisės būti išklausytai, kadangi konkrečioje nagrinėjamoje byloje teismas turi įvertinti to įrodymo įrodomąją reikšmę kartu su kitų įrodymų visetu ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadą apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą.
25. Pasisakydamas dėl įrodymų vertinimo, kasacinis teismas ne kartą savo nutartyse yra pabrėžęs, jog teismai, vertindami šalių pateiktus

įrodymus, remiasi įrodymų pakankamumo taisykle, o išvada dėl konkrečios faktinės aplinkybės egzistavimo daroma pagal vidinį teismo įsitikinimą, grindžiamą visapusišku ir objektyviu visų reikšmingų bylos aplinkybių išnagrinėjimu. Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadą apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2010; 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-219-701/2021](#), 80 punktas).

26. Draudimas teismui priimti siurprizinį, t. y. bylos šaliai netikėtą, sprendimą ne kartą buvo akcentuotas kasacinio teismo praktikoje. Šis draudimas siejamas su Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija dėl teisės į teisingą teismą, iš kurios matyti, kad Konvencijos 6 straipsnio požūriui gali kilti Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimo pavojus, kai teismai, nagrinėdami bylas, priima siurprizinius sprendimus tiek įrodymų tyrimo ir vertinimo, tiek teisės taikymo aspektu. Pagal Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintą teisingo bylos nagrinėjimo koncepciją šalys turi teisę į rungtynišką procesą, reiškiančią, kad jos privalo turėti galimybę ne tik pateikti įrodymus savo reikalavimams pagrįsti, bet taip pat teisę žinoti ir komentuoti visus įrodymus ar pastabas, pateiktus siekiant paveikti teismo sprendimą (žr. 1997 m. vasario 18 d. sprendimo byloje *Nideröst-Huber prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 18990/91, 24 punktą; 2001 m. gegužės 31 d. sprendimo byloje *K. S. prieš Suomiją*, peticijos Nr. 29346/95, 21 punktą; 2014 m. kovo 3 d. sprendimo byloje *Duralyski prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 45519/06, 30 punktą; kt.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-74-313/2017](#), 68 punktas).
27. Proceso teisės normų pažeidimai, kurie yra pagrindas naikinti žemesnės instancijos teismo sprendimą, yra dvejų rūšių, besiskiriantys savo pobūdžiu ir teisiniais padariniais. Pirmą, absoliutūs ir santykinai absoliutūs sprendimo ar nutarties negaliojimo pagrindai, nustatyti [CPK 329](#) straipsnio 2 ir 3 dalyse. Prie [CPK 329](#) straipsnio 2 dalyje nustatytų absoliučių sprendimo ar nutarties negaliojimo pagrindų priskiriami esminių proceso teisės normų pažeidimai, kurie rodo, kad tinkamo proceso žemesnės instancijos teisme praktiškai nebuvo. Teismui nustatčius bent vieną iš šių pagrindų teismo sprendimas turi būti naikinamas ir byla perduodama nagrinėti iš naujo. [CPK 329](#) straipsnio 3 dalyje nurodyti pagrindai taikomi tuomet, kai asmuo, kurio teisės pažeistos, jais remiasi apeliaciniame ar kasaciniame skunde. Antra, kiti proceso teisės pažeidimai, dėl kurių galėjo būti neteisingai išspręsta byla. Tokie proceso teisės pažeidimai sukelia materialinius teisinius padarinius – neteisingą bylos išsprendimą. Todėl šiuo atveju teismas turi nustatyti ne tik proceso teisės pažeidimą, bet ir aplinkybę, ar toks pažeidimas turėjo įtakos priimto teismo sprendimo ar nutarties teisėtumui, t. y. būtina konstatuoti esant priežastinį ryšį tarp proceso teisės pažeidimo ir sprendimo ar nutarties neteisėtumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-114-1075/2019, 42 punktas).
28. Nors siurpriziniu teismo sprendimu pažeidžiamos proceso teisės normos, [CPK 329](#) straipsnis nepriskiria tokios situacijos prie absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad, atsižvelgiant į [CPK 329](#) straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytų absoliučių teismo sprendimo ar nutarties negaliojimo pagrindų išimtinumą, nėra pagrindo šiuos pagrindus aiškinti plačiai. Todėl tais atvejais, kai apeliacinės instancijos teismo padarytas proceso teisės normų pažeidimas nepatenka į absoliučių ar santykinai absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų sąrašą, ši pažeidimą būtina įvertinti [CPK 329](#) straipsnio 1 dalies aspektu, t. y. ar šis proceso teisės normos pažeidimas yra toks, dėl kurio galėjo būti neteisingai išspręsta byla (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-114-1075/2019, 44 punktas). Vertinant, ar byla galėjo būti išspręsta neteisingai dėl to, jog teismas priimdamas sprendimą rėmėsi įrodymais, dėl kurių šalys neturėjo galimybės pasisakyti, turi būti atsižvelgta į tai, ar šie įrodymai bent iš dalies nulėmė ar galėjo nulėmti bylos procesinį rezultatą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-233-823/2021, 40 punktas).
29. Teisėjų kolegija, spręsdama, ar apeliacinės instancijos teismo priimtas naujas įrodymas – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos narių ir narių kandidatų 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopija, dėl kurios ieškovė neturėjo galimybės pasisakyti, nulėmė ar galėjo nulėmti bylos procesinį rezultatą, sutinka su kasacinio skundo argumentu, kad apeliacinės instancijos teismo priimtas naujas įrodymas – Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos narių ir narių kandidatų 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopija – galėjo turėti esminę reikšmę teismui priimant sprendimą, nes juo grindžiama didelė dalis aplinkybių, kuriomis remdamasis apeliacinės instancijos teismas atmetė ieškino argumentus ir paneigė pirmosios instancijos teismo nustatytas aplinkybes, susijusias su atsakovo veiksmų neteisėtumo vertinimu.
30. Todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, yra pagrindas konstatuoti, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas padarė proceso teisės normų pažeidimą, dėl kurio galėjo būti neteisingai išspręsta byla, šio pažeidimo kasacinis teismas, kuris sprendžia tik teisės klausimus, ištaisyti negali, todėl yra pagrindas panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir bylą grąžinti iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui ([CPK 346](#) straipsnio 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 3 dalis).
31. Dėl kitų kasacinio skundo argumentų teisėjų kolegija nepasisako, kadangi jie susiję su faktinių aplinkybių vertinimu nagrinėjamoje byloje ir esminiai iš jų, *inter alia*, Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos narių ir narių kandidatų 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopijos įrodomoji reikšmė, turės būti aptarti apeliacinės instancijos teismo procesiniame sprendime, kurį apeliacinės instancijos teismas priims išnagrinėjęs bylą iš naujo.
32. Teisėjų kolegija pažymi, kad su ginču nagrinėjamoje byloje susijęs buto, esančio *duomenys neskelbtini*, pardavimas, o Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegijos 2011 m. vasario 26 d. posėdžio protokolo kopijoje nurodyta, jog sinodo kolegija pritaria buto, esančio *duomenys neskelbtini*, pardavimui už 600 000 Lt ir pinigų įnešimui į Fondo sąskaitą, kaip sinodo kolegijos dalis. Todėl šis neatitikimas taip pat turės būti išiaiškintas nagrinėjant bylą iš naujo apeliacinės instancijos teisme.

Dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo

33. Kasaciniame teisme su procesinių dokumentų įteikimu susijusios išlaidos sudaro 11,23 Eur (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 19 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu). Šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo valstybei klausimas, taip pat ieškovės, atsakovo ir trečiojo asmens prašymai dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo išspręstini iš naujo bylą nagrinėsiančio apeliacinės instancijos teismo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 18 d. sprendimą panaikinti ir perduoti bylą Lietuvos apeliaciniam teismui nagrinėti iš naujo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Andžej Maciejevski

Algirdas Taminskas

Dalia Vasarienė